

De la UEC al Club Muntanyenc. 50 anys d'excursionisme a l'Hospitalet

JOSEP RIBAS I VINYALS

**De la UEC al Club Muntanyenc.
50 anys d'excursionisme a l'Hospitalet**

JOSEP RIBAS I VINYALS

Edició Centre d'Estudis de l'Hospitalet
Major, 54, 1r 08901 l'Hospitalet
Telèfon 93 338 60 91 Telèfon/Fax 93 261 24 90
www.celh.org
celh@catalonia.net

Equip d'edició Mercè Artigas, Rosa Guinart,
Montserrat Perelló i Marta Tapiol, del CEL'H.

Correcció lingüística Assumpta Manzanars, del CEL'H.

Escanejat fotografies Toni Monrós, del CMH.

Agraïments Agraïm especialment el suport dels socis antics i actuals del CMH que ens han donat informació i també la col·laboració de totes les persones que ens han facilitat documentació i fotografies; així mateix volem donar les gràcies a les persones del CEL'H i el CMH que amb el seu treball de voluntariat han donat contingut i forma a aquest llibre i, a les institucions que amb el seu suport econòmic n'han fet possible l'edició.

Aportacions L'edició d'aquesta publicació ha comptat amb el suport econòmic de l'Àrea d'Educació i Cultura de l'Ajuntament de l'Hospitalet, del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana (CPCPTC) de la Generalitat de Catalunya i de la Caixa Laietana.

Fotografia coberta David Subirana escalant el campanar de l'església de Santa Eulàlia de Mèrida i Joan Freixas observant, ambdós de la secció d'Escalada i Alta Muntanya del CMH. Activitat realitzada el juny de 1982 dins el programa de la Festa Major del barri Centre amb la intenció de publicitar la nova denominació de l'entitat.

Disseny Gràfic Imatge i Color

Impressió Offset Color

Dipòsit legat B-50064-02

ISBN 84-922206-2-7

*Sense veu, closos els llavis,
ens cercàvem els crits dins l'espina,
parlàvem per les puntes dels cabells eriçats
i amb el nostre tremolor silenciós,
Malgrat tot, avançàvem...*

Fèlix Cucurull

A les tres dones de casa: la Dolça,
l'Ariadna i l'Amèlia.

Als companys socis que han perdut la vida
en el seu combat amb la muntanya: Oriol
Batallé, Carles Romero, Víctor Pérez i Josep Marí.

A tots aquells i aquelles que durant aquests
cinquanta anys han treballat des de l'entitat
amb i per a la gent de la ciutat, amb voluntat
de servei, sense esperar res a canvi.
Que són molts i moltes.

Sumari

PRESENTACIÓ, Club Muntanyenc l'Hospitalet	9
PRESENTACIÓ, Centre d'Estudis de l'Hospitalet	11
INTRODUCCIÓ, de Josep Ribas	15

L'EXCURSIONISME, ELS ANTECEDENTS	19
---	-----------

Dels inicis al Grop Saltadiç	21
L'excursionisme a Catalunya. Dels inicis a l'ensulsiada	21
El Grop Excursionista Saltadiç. 1918-1936	22

1952-1966. LA UEC, DELEGACIÓ DE L'HOSPITALET-CENTRE	27
--	-----------

1. INICI DE L'ACTIVITAT DE LA UEC	29
1.1. Un marc polític i social advers. La recuperació	29
1.2. Constitució de la delegació de la UEC de l'Hospitalet-Centre	31
1.3. Les primeres activitats	35
2. LES SECCIONS. EL SEU PROTAGONISME	43
2.1. Les seccions. L'especialització de la diversitat	43
2.2. Secció de Muntanya. La més genèrica	45
2.3. Les marxes per muntanya	49
2.4. Secció d'Iniciació a la Muntanya. Agrupament Escolta Guifré el Pilós	52
2.5. Alta muntanya i escalada. Una història d'entrebancs	59
2.6. L'espeleologia. Primeres activitats	66
3. LA UEC. ENTRE LA CONTINUÏTAT I LA INNOVACIÓ	73
3.1. Una dinàmica d'equilibri entre continuïtat i innovació	73
3.2. Nou estatge social, noves activitats i noves crisis	75

1966-1980. LA UEC COMPLEIX 20 ANYS	81
---	-----------

4. UNA NOVA ETAPA. ACTIVITATS DE MUNTANYA I SOCIALS	83
4.1. El nou marc social	83
4.2. Impuls de totes les activitats de muntanya	88
4.3. Una intensa i variada activitat social	93
5. CELEBRACIÓ DELS 20 ANYS DE L'ENTITAT	97
5.1. L'Entitat compleix 20 anys i enceta crisi	97
5.2. Els temps estan canviat	103

1980-2002. EL CLUB MUNTANYENC L'HOSPITALET. NOU NOM PER A UNA ENTITAT HISTÒRICA	119
6. SEPARACIÓ DE LA UEC I NOU NOM PER A L'ENTITAT	121
6.1. Anys de canvis i nous posicionaments	121
6.2. Nova denominació. El Club Muntanyenc l'Hospitalet	124
7. EL CLUB MUNTANYENC EN L'ASSOCIACIONISME EXCURSIONISTA	131
7.1. Consolidació d'un nou espai associatiu	131
7.2. Temps d'expedicions	140
7.3. S'enceta un altre decenni, amb fites més ambicioses	146
7.4. Cap al cinquantenari	168
2002. DES DEL CIM MIRANT A L'ESDEVENIDOR	175
8. A TALL DE CLOENDA	177
8.1. Algunes reflexions a pròposit dels 50 anys de l'entitat	177
8.2. La Secció Infantil i Juvenil	178
8.3. La feminització del CMH. Una assignatura pendent	179
8.4. El CMH, una associació de voluntariat	181
ANNEX 1. MARXES DE REGULARITAT PER MUNTANYA	185
ANNEX 2. CAMPAMENTS SOCIALS, CAMPAMENTS D'ESTIU D'ALTA MUNTANYA	189
ANNEX 3. RELACIÓ DE MEMBRES DE LA JUNTA UEC-CMH DEL 1952 AL 2002	193
BIBLIOGRAFIA	197
RELACIÓ D'ARXIU, BIBLIOTEQUES I CENTRES CONSULTATS	199
FONTS	201
Revistes i Butlletins	201
Fonts Orals	201
RELACIÓ DE QUADRES	203
ÍNDIX D'ABREVIATURES I CRÈDITS FOTOGRÀFICS	205
ÍNDIX ONOMÀSTIC	207

L'excursionisme, els antecedents

4. Socis i sòcies de la UEC de l'Hospitalet assistents al Campament General de Primavera de la UEC a Sant Feliu de Vilamilans, Rubí (Vallès Occidental), el 25 de juny de 1953, probablement el primer campament en què es va participar. D'esquerra a dreta, drets, hi reconeixem Miquel Ruíz, Miquel Ribas, Bernardí Sanchis, Albert Francàs, Roser Calvet, Núria Barceló, Pepita Monreal i Carmeta Ibáñez. A baix ajupits, Anton Salvador, Jordi Sans, Ramon Soler, Ton Ribas i Daniel Gomila.

5. Gent del Saltadiç en una excursió a les Escletxes de Papiol, el 12 de setembre de 1920.

Del inicis al Grop Saltadiç

L'EXCURSIONISME A CATALUNYA. DELS INICIS A L'ENSULSIADA

L'excursionisme neix a Catalunya inspirat en el moviment de la Renaixença, com una manifestació més que es proposava desenvolupar els valors culturals, científics, històrics, lingüístics o patriòtics propis del país.

Al final del segle XIX l'excursionisme ja es planteja assumir un paper que haurà d'anar duent a terme en diverses etapes: suplir l'actuació en àmbits del coneixement del propi país, que els centres docents no oferien en clau catalana, i al mateix temps donar-los a conèixer amb un exercici de redescobriments i de divulgació de les potencialitats de Catalunya amb la pràctica de l'excursionisme científic.

Aquest fenomen és també una conseqüència paral·lela al procés iniciat a diversos països d'Europa, a partir de la segona meitat del segle XIX, amb el sorgiment de diverses associacions excursionistes, sovint inspirades en el moviment del romanticisme, que inclou un afany per les aventures, els viatges, els descobriments i la recerca.

A Catalunya, el fet més rellevant en aquest sentit és el naixement del Centre Excursionista de Catalunya, producte de la fusió de l'Associació Catalana d'Excursions Científiques del 1876 i l'Associació d'Excursions Catalana del 1878.

Però és durant el primer terç del segle XX que l'excursionisme català pren una volada considerable, amb el sorgiment d'una xarxa d'associacions que s'escampen per molts indrets de Catalunya depassant l'àmbit predominantment barceloní de l'inici. Un cas significatiu és el de l'Agrupació Científico-Excursionista, de Mataró, constituïda l'any 1898, que s'ha mantingut plenament activa fins als nostres dies, igual que la Secció Excursionista del Centre de Lectura de Reus, fundada l'any 1901.

Aquesta popularització de l'excursionisme trenca els esquemes estrictament acadèmics, que seran compartits amb activitats cíviques i amb un seguit d'esports relacionats amb la muntanya, els afeccionats dels quals en són alhora els practicants, i poca cosa o res tenen a veure amb els esports de competició i espectacle de masses, que ja comencen a tenir un ampli domini.

BUTLLETI MENSUAL

Es reparteix gratuïtament
als socis del Grup

Redacció i Administració:
Prat de la Riba, 337 — Telèfon 36 E
SECCIO DEL CASINO DEL CENTRO

HOSPITALET 1 DE ABRIL 1928

NUM. 11

SUMARI: Parlem de llibres, per S. Gil Gil.—Una visita al manicomí de Sant Boi, per Lluís G. Romaguera Balart.—Una excursió a Santa Maria de Cervelló, per Miquel Coriés Barrull.—El plaer de la fotografia, per Lumière Petit.—Resseña geogràfica-històrica de la República d'Andorra.—Noves.—Carnet per al mes d'Abril.

Parlem de llibres

Deixant apart tots aquells que parlin de temes de prostitució i sicalipsis, declarem a tots els demés llibres com a bons o útils. Sí, en direm un bon llibre, bé tingui un sentit romàntic, idealista, educatiu o filosòfic.

Des del «Quixot» de Cervantes, fins «Els germans Karamazov» de Dostogewski, des de la «Bíblia» fins a tots aquells llibres que ens parlen d'idees noves, tots, però tots, són dignes d'estima i respecte.

La veritat d'uns, és la mentida dels altres, per això que existeix la imperfecció, perquè el perfecte encara no ha arribat al seu grau màxim.

Allí on molts hi veuen manifestacions artístiques, altres hi veuen immoralitats, molts es creuen fer justícia, quan no fan altra cosa que fer opressió; és allò que diuen, que tots veiem la palla a l'ull del veí i no veiem la viga en el nostre.

Arribant en aquest cas, arribarem a la conclusió definitiva de que tots els llibres són bons. Però copiant fidelment el que jo penso, diré que els llibres els divideixo en dues classes, a saber: llibres bons i llibres superiors.

6
PORTADA D'UN BUTLLETÍ DEL GRUP
EXCURSIONISTA SALTADIÇ, DEL
1928, ON ES POT OBSERVAR LA
SEVA PRIMERA ADREÇA, COM A
SECCIO DEL CASINO DEL CENTRO.
CMH

El 1920 es constitueix la Lliga de Societats Excursionistes de Catalunya que, a partir del 1923, amb les condicions adverses que provoca la dictadura de Primo de Rivera, haurà d'actuar pràcticament en la clandestinitat. Un cop superada l'etapa de més duresa i repressió de les llibertats polítiques i nacionals, es fa un altre pas important amb la constitució, el 1930, de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya.

El període republicà representarà una revifalla de l'associacionisme reprimat o bandejat. El període de dictadura havia anat creant un ferment nacionalista i antimonàrquic que ressorgí amb força i arrelà profundament en les entitats excursionistes.

Es creen noves entitats muntanyenques, i es produeix una fusió important que el 1933 constitueix la Unió Excursionista de Catalunya. Aquest procés comença amb la unió de diverses entitats barcelonines, de la qual van formar part el Centre Excursionista Pàtria, Joventut Excursionista Avant, Centre Excursionista Montseny, Grup Excursionista Isards i Secció Excursionista Penya Irònics. L'any 1931, tot just encetada la

7

UN GRUP DEL SALTADIÇ DURANT
UNA EXCURSIÓ A SANT MIQUEL DEL
FAI AL NOVEMBRE DE 1919.
OBSERVEU LA VESTIMENTA I
L'EQUIP, ESPECIALMENT EL
PERSONATGE EN PRIMER TERME,
AMB UNA MALETA IMPROVISADA
COM A MOTXILLA.
CMH

República, constitueixen la Unió Excursionista de Barcelona, que es fusiona amb el Club Excursionista de Sants, Centre Excursionista Alpinenc, Club Excursionista Montgrony i alguns petits grups excursionistes d'Olesa i Mataró.

Al 1936, la guerra civil propicià la paralització de les entitats excursionistes per donar pas a altres prioritats més pròpies de la situació bèl·lica del moment. Una part del material que tenien els centres fou confiscat per a ser utilitzat per les milícies de muntanya.

Una bona part dels socis més actius i el jovent que integrava les entitats es mobilitzaren amb les milícies que van marxar als fronts de combat. No és un fet casual que el 1936 es constituís el Regiment Pirinenc núm. 1 d'Esquiadors-Escaladors, dependent de la Generalitat, i integrat per voluntaris, la majoria dels quals eren membres actius de diverses entitats excursionistes o de l'escoltisme. Entre els quals, el que fou capità, Andreu Xandri, destacat pirineista i escalador, mort en combat a la Bossa de Bielsa la primavera de l'any 1938.¹

L'any 1939 les noves autoritats franquistes suprimeixen i bandegen tot allò que pugui ser suspecte de desafecció al règim. És obvi que les entitats excursionistes es troben dins d'aques-

ta categoria. De les 236 entitats excursionistes que hi havia a Catalunya el 1936, el 1940 en quedaren 20. De les que sobrevisqueren a l'ensulsiada, les juntes directives havien d'estar compostes per persones que poguessin demostrar que no tenien antecedents d'activitats considerades contràries al règim. El català fou suprimit de l'administració de les entitats i dels seus butlletins i altres publicacions.

L'excursionisme passava a estar controlat pel Movimiento a través del Consejo Nacional del Deporte, organisme de la Falange Española Tradicionalista y de las JONS, que nomenà una Delegación de Excursionismo, Esquí y Campamento de Cataluña i, l'any 1942, passaren a dependre de la Federación Española de Montañismo.

EL GROU EXCURSIONISTA SALTADIÇ. 1918-1936

És en el marc de l'etapa expansiva de l'excursionisme, que al 1918 neix a l'Hospitalet el Grup Excursionista Saltadiç. Als primers anys d'existència actuava acollit com a secció del Casino del Centre. Els seus membres, en general, eren persones amb un marcat component catalanista, tal com sovintejava en les entitats excursionistes de l'època.

Coincidint amb les pautes de l'associacionisme excursionista de què ja s'ha fet esment, es proposaven la divulgació de valors considerats patriòtics a través de les excursions, i donaven a conèixer la geografia, la història, l'arqueologia i els trets culturals de diversos indrets del país.

Lluís Casas, membre del Saltadiç, en un quadern mecanografiat il·lustrat amb fotografies, ens descriu catorze excursions realitzades entre el 1918 i el 1922, la majoria de baixa i mitjana muntanya, entre les quals figuren la Conreria, Montserrat, el castell d'Eramprunyà, Sant Miquel del Fai, Martorell i Gelida o Sant Llorenç del Munt. I, entre les d'alta muntanya, Uldeter, la vall de Ribes i l'Alt Berguedà. En aquest quadern apareixen els cognoms de diverses persones Mon, Gassol, Martí, Pelegrí, Rovira, Sala, Audí, Bordas, Muntané, Sunyer... i entre ells es cita Miquel Romeu com al *mestre o el nostre director*. D'aquests quaderns, en un recent trasllat del local social, se n'han trobat alguns més, que ens aporten noves dades referents a les activitats i els components del Saltadiç.²

Al juny del 1927, amb la publicació del primer número del seu *Butlletí mensual*, tenim elements per conèixer amb més detall algunes de les activitats que duïen a terme, entre les quals destaquen l'arqueologia hospitalenca i la fotografia. També sabem que tenien un arxiu fotogràfic i arqueològic i una biblioteca especialitzada en publicacions de caire muntanyenc, però també d'història, biografies, cultura naturista o guies de muntanya. En aquesta biblioteca es podien trobar els butlletins de més de trenta entitats excursionistes de diversos indrets de Catalunya, que solien intercanviar-se entre elles. Segons Joaquim Sala, president de l'entitat el 1931, la biblioteca del Saltadiç era l'única de l'Hospitalet.³

Una bona part dels membres del Saltadiç formaven el nucli hospitalenc d'Estat Català, que es definien com a nacionalistes radicals. Posteriorment derivarien en altres formacions de signe semblant com Estat Lliure o ERC. Entre aquestes persones es cita Lluís Romaguera, Rafael Ferrer, Josep Navarro, Tomàs Alicart, Jaume Rovira, Lluís Casas, Josep Creixells, Miquel Cortés, Antoni Ballart, Salvador Deu i Salvador Gil i Gil. Aquest darrer, d'ERC, esdevindria el primer tinent d'alcalde de l'ajuntament que es formaria a l'Hospitalet immediatament després de la proclamació de la República el 14 d'abril de 1931.⁴

A més del quadern que s'ha descrit, pels butlletins que editaven i altres testimonis recollits, tenim constància que practicaven l'excursionisme, normalment de baixa muntanya, per les ressenyes que es tenen i que fan referència a llocs com Santa Maria de Cervelló, Sant Pere Màrtir, Santa Creu d'Olorda, tots assequibles fàcilment des de l'Hospitalet o amb transports públics de rodalies. També feien excursions de mitjana muntanya: als seus butlletins figuraven indrets com les Guillerries, Sant Miquel del Fai, el Montseny, Sant Llorenç del Munt, Montserrat o Prades. Però també ens consta que indrets d'alta muntanya com la Pica d'Estats, Uldeter, Núria o el Canigó, que sovint requerien almenys un dia sencer de viatge d'anada i un altre de tornada, havien estat visitats.

Referent a aquestes darreres excursions, en un quadern confeccionat artesanalment per Joaquim Sala i Pons, titulat *Cròniques d'excursions. La Maladeta i la Vall d'Aran*, de trenta sis pàgines mecanografiades i amb il·lustracions, cartografia i fotos del mateix autor, es fa una acurada descripció del

viatge de Barcelona a Lleida, Graus i Benasc; i des d'aquesta població al refugi de la Renclusa. Relata les ascensions a l'Aneto i la Maladeta, i posteriorment la travessa des de la Renclusa a es Bòrdes, a la Val d'Aran. Aquesta excursió té lloc entre el 26 de juliol i el 4 d'agost de 1931, i l'autor va acompanyat de Josep Canalias, Rafael Ferrer i Frederic Corominas.⁵

També pel mateix sistema d'enquadernació casolana, trobem un exemplar mecanografiat, a cura de Lluís Casas i Balletbó, titulat *Excursió a les altes valls pirinenques de Bohí, Sant Nicolau, Espot i d'Aran*. L'autor fa una acurada descripció del viatge fins al Pont de Suert continuant fins a Boí per camí de bast. L'excursió la duen a terme l'autor i altres membres del Saltadiç, Tomàs Alicart, Rafael Ferrer, Jacint Sunyé i Jaume Rovira. Fan una excursió als Encantats, travessant posteriorment cap a la Val d'Aran pel port de Ratera i Colomers durant el mes d'agost de 1933.⁶

El 1931, les tensions socials s'intensifiquen i, per lògiques desavinences polítiques amb els homes de la Lliga Regionalista, que controlen el Casino del Centre, el Saltadiç es trasllada al local de Palestra, entitat de caire patriòtic fundada per Pompeu Fabra al carrer Jardinets, on s'està fins a l'any 1932, en què s'instal·la al Centre Autonomista del carrer Barcelona cantonada amb Francesc Macià, actual rambla Just Oliveras.

L'any 1936 el Saltadiç, segons Enric Gil, s'integra a l'Ateneu.⁷ El cert és que es dilueix per les circumstàncies del moment.

8
TOMÀS ALICART, RAFAEL FERRER,
JACINT SUNYÉ I JAUME ROVIRA
DURANT UNA TRAVESSA L'AGOST
DE 1933, ACAMPATS A L'ESTANY
DE SANT MAURICI, AMB UNS
TRAGINERS.
CMH

Molts dels seus components prenen part en l'activitat bèl·lica dels diferents fronts de guerra, com és el cas de Josep Bonastre, i d'altres, com Lluís Romaguera o Rafael Ferrer són mobilitzats per prestar serveis a la reraguarda.

Al gener del 1939, amb el nou règim imperant i amb la repressió com a metodologia habitual, que com ja s'ha comentat també abasta el teixit associatiu, el Saltadiç ja no es refà. A més, socis del Saltadiç que eren suspectes d'activitats de les quals, en llenguatge de l'època, anomenaven "rojo-separatistas", es veieren obligats a exiliar-se momentàniament. Dels que es quedaren, alguns foren sotmesos a diversos controls i van haver de demostrar mitjançant avals no haver participat en fets considerats greus.⁸

Haurien de passar ben bé tretze anys perquè algunes d'aquelles persones del Saltadiç, juntament amb d'altres, poguessin aportar una part de la seva herència muntanyenca a la constitució de la delegació de la UEC de l'Hospitalet-Centre.⁹

NOTES

[1] SEGALÀS, Alfons. *Carnet d'un milicià-soldat...* Barcelona, Pòrtic, 1986.

[2] CASAS I BALLETBÓ, Lluís. *Excursió a les Altes Valls Pirinenques de Bohí, Sant Nicolau, Espot i l'Aran, els dies 13 al 23 d'agost de 1933*, quadern mecanoscrit il·lustrat amb fotografies adherides d'excel·lent qualitat, 49 pàgines i enquadernació casolana. L'autor el signa i hi fa constar la següent dedicatòria: *Als companys d'excursió, Tomàs Alicart, Rafael Ferrer, Jacint Sunyé i Jaume Rovira, cordialment. Tots membres del Grup Excursionista Saltadiç.*

Fa una descripció dels desplaçaments: «sortirem de l'Hospitalet a dos quarts de cinc amb auto cap a Pont de Suert, distant 265 quilòmetres, arribant-hi al mig dia». Un trajecte de set hores i mitja a una població a la qual dos mesos i mig abans no arribava la carretera. Del Pont de Suert en amunt, a la vall de la Noguera de Tor o cap a la Val d'Aran, només hi ha camí de bast, excepte per arribar fins a Vilaller. Arriben a Boí ja ben de nit. Acampen i fan diverses excursions: estany de la Llebre, Aigües Tortes, estany Llong, estany Redó i estany de Sant Maurici, on accedeixen des del Portarró d'Espot, auxiliats amb matxos que els alleugerin la càrrega. Allà acampen i fan ascensions als Encantats i el pic de Subenuix.

De Sant Maurici van a Salardú després d'haver pactat amb traguers d'Espot perquè els duguessin la càrrega més feixuga a la Guingueta i la facturessin a l'autoòmnibus, mentre ells, pel port de Ratera, travessen cap a Colomers, estanh Obago, estanh Losa, estanh Major, Ribera d'Aigomotx, Tredòs i Salardú, on recullen els farcells a l'empresa d'autobusos.

Acampen al costat de la Garona i el riu Inhola. Des d'allà van a es Bòrdes, visiten la vall del Jueu i l'Artiga de Lin. Retornen en cotxe pel port de la Bonaigua i la vall d'Àneu cap a l'Hospitalet.

[3] RAMON, Jaume. "Breu història de l'excursionisme organitzat a l'Hospitalet". En: *Quaderns d'Estudi* (CEL'H), núm. 6 (octubre 1988) p. 222-232.

[4] CAMÓS, Joan. "El segle XX". En: *Història de l'Hospitalet. Una síntesi d...* l'Hospitalet, CEL'H, 1997.

[5] SALA I PONS, Joaquim. *Cròniques d'excursions. La Maladeta i Vall d'Aran*, es tracta d'un altre dels quaderns mecanografiats per un altre membre del Saltadiç; 36 pàgines amb il·lustracions a la ploma, cartografia i fotos del mateix autor. Datat del 26 de juliol al 4 d'agost de 1931.

Relat del viatge en transport públic per carretera fins a Benasc, passant per Lleida i Graus.

Ascensió a l'Aneto des de la Renclusa, també a la Maladeta. Posteriorment travessa des de la Renclusa fins a es Bòrdes pel port dera Picada i Artiga de Lin.

Turisme per la Val d'Aran i retorn a l'Hospitalet per carretera utilitzant diversos transports. Inclou breus ressenyes històriques dels llocs visitats, de dubtós rigor.

Els components de l'excursió són: Joaquim Sala i Pons, Josep Canalias, Rafael Ferrer i Seseras i Frederic Corominas.

[6] CASAS I BALLETBÒ Lluís, *Memorial d'Excursions verificades amb el Grup Excursionista Saltadiç de Hospitalet del Llobregat*. Volum I, Hospitalet juny 1923. És un altre dels quaderns mecanografiats, d'elaboració casolana. Hi consta un sumari amb les següents excursions:

La Conreria (7 de juny de 1918)

Montserrat (7 d'agost de 1919)

Castell d'Aramprunyà (15 de setembre de 1918)

Sant Miquel del Fay (1, 2 i 3 de novembre de 1919)

Castell d'Aramprunyà (7 de març de 1920)

Baix Ampurdà (25 de maig de 1920)

Les Escletxes de Papiol (12 de setembre de 1920)

Martorell i Gelida (16 de gener de 1921)

Capellades (6 de març de 1921)

Sant Miquel del Fay (3 i 4 d'abril de 1921)

Sitges, Vilanova y Geltrú y Cubellas (8 de maig de 1921)

Sant Llorenç del Munt (12 de juny de 1921)

Pirineu Català, Vall de Ter i de Ribes (23, 24, 25 i 26 de juliol de 1921)

Alt Bergadà, Fonts del Llobregat (15,16 i 17 d'abril de 1922)

Escrit en català prenormatiu. 131 pàgines. Un dels aspectes interessants d'aquest quadern és la informació que proporciona sobre els socis que es citen en les excursions: Mon, Gassol, Martí, Pelegrí, P. Rovira, Riba, Sala, Audí, Bordas, Oliveras, Casas, Muntané, Jacint Suñé, Josep Suñé, Miquel Romeu (a qui anomena el Mestre o el Director), Romaguera, Cortés, Pena i Francesc Sánchez.

[7] GIL, Enric, *Repetició de la jugada. Història social... L'Hospitalet*, CEL'H (Recerques; 2), p. 144.

[8] FERRER I SESERAS Rafael. Fulls mecanografiats. Arxiu CMH.

[9] Per al període de l'inici de la UEC, vegeu SANTACANA, Carles, *Victoriosos i derrotats...* Barcelona CEL'H; PAM, 1994.